

A KÁROLI-BIBLIA TÖRTÉNETÉHEZ.

SZILÁGYI SÁNDORTÓL.

Aligha van magyar könyv, mely több kiadást ért volna meg s több kézen forgott volna, mint a Károli Gáspár Magyar Bibliája, még a históriás énekeket s a legkedveltebb költők műveit sem véve ki. Igaz, hogy ritka könyv is dicsekedhetik azzal, hogy 300 éven át sok, igen sok magyar embernek olvasó könyvül, épülésül, vigaszul szolgált. És daczára ennek még sem volt ezért három századon át más kárpótlása Károli Gáspárnak, mint az, hogy e munkája fentartotta nevét.

Háromszáz év mulva végre hitsorsosai leróják a kegyelet adóját: hozzá méltó emléket állítanak neki bronzból Gönczön, ott a hol munkássága java részét kifejté s azt fényes ünnepélylyel leplezék le, emlékkönyvet adva ki róla, mely a kitünő szakembertől írt életrajzát tartalmazza s egy pár tárgyyszerű monographia mellett nyelvének méltatását is hozza.

Azt hiszem azonban, hogy ezzel még nincs az utolsó szó kimondva, sőt voltaképp egy évekig elhanyagolt dolognak jóvátétele van megkezdve. Nem is tartjuk fölöslegesnek e vállalatban, mely oly szép sikerrel dolgozik hazánk könyvészeti multjának földerítésén, s mely figyelmét minden tárgyára vonatkozó irányra kiterjeszti, egy kis okiratot, «elismervényt» közölni, mely Károli halála után két évvel kelt, s melyet ifj. Kemény Lajos Kassa városi levéltári tisztviselő volt szives számunkra lemásolni.

Az a Mantschkovitt Bálint, vizsolyi nyomdász, ki az elismervényt kiállította, nem más, mint az, a ki a Károli-Bibliát nyomtatta, s a levelében említett Endtner Mihály, kassai könyvkötő is való-

szinüleg ugyanaz, ki a kassai Bibliát bekötötte. — Az itt említett 9 frt tartozás még alighanem nyomdászati számla volt, s a pénz is a nála eladás végett letett Bibliák árából származhatott.

És most lássuk magát az oklevelet:

1594. július 12.

Ich Valentin Mantschkowitt buchdrucker zu Vischol bekenn vor jedermenglichen, das mich der ehrsame und vornehme meister Michel Endtner buchbinder zu Caschaw redlich und aufrichtig vorgeügt und bezalt hatt wegen meiner burgschaft, betreffendt 9 f. in der ungrischen müntz gegen dem ehrwürdigen weiland herrn Caspar Caroli pfarherrn zu Göntz gethan, welche obgемelte 9. f. zugerechnet und an meinem rest abgezogen und zugerechnet sindt von des obgемelten herrn Caspers erben, derhalben spreche ich los und quittire den obgenanten meister Michel Endtner solcher schuldt halben in seiner und der seinigen person vor jedermenglichen. Datum in Vischol . . . den 12 Julii anno 1594.

(P. H.)

Idem qui supra m. p.

(Papiroson, Kassa város levéltárából 4412. sz. a.)

Eddig az oklevél.

Károli Gáspár 1692-ben halt meg.

Még akkor, midőn ez az oklevél kelt, élt özvegye «Szócs Anna asszony», de már akkor valószínűleg másodszor is férjhez ment Sárközi Jánoshoz. Szócs Anna Károli Gáspárnak harmadik neje volt, de gyermeke csak ezen harmadik nejétől maradt: Károli Anna. Sárközi János is nem sokára meghalt, s ennek következtében a kettős örökséget, t. i. a Károliét s a Sárköziét, meg kelle osztani a Károli és Sárközi örökösök közt. A tanulságos s Károli életére érdekes okirat a «Történelmi Tár» 1889-diki folyamában 784—92 ll. látott világot.

Ez okirat tanúsága szerint Károlinak elég tisztességes hagyománya maradt; ezek közt két kötetlen biblia is van felsorolva.

Jól tudom, hogy az általam közlött okirat nem valami kiváló fontosságú, de a közlést úgy hiszem mégis megérdemli; ha egyébrt nem, legalább a figyelmet az ez irányban teendő kutatásokra is felhívja.